

Aan de leden van de Commissie voor Immigratie & Asiel/JBZ-Raad
(I&A/JBZ) in de Eerste Kamer

VluchtelingenWerk Nederland
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

Datum 10 november 2023
Betreft Gespreksnotitie VluchtelingenWerk Nederland t.b.v.
deskundigenbijeenkomst 'Spreidingswet' Eerste Kamer
Ons kenmerk O.2.2.23-040.MK

Geachte leden van de Eerste Kamer,

VluchtelingenWerk geeft u graag het volgende mee in aanloop naar de deskundigenbijeenkomst over de 'spreidingswet' op dinsdag 14 november in de Eerste Kamer.

Spreidingswet essentieel voor menswaardige opvang verdeeld over alle gemeenten

Een wet met als doel de taak voor de opvang van asielzoekers formeel bij alle gemeenten te beleggen en de opvang daarmee evenredig te verdelen over het land is keihard nodig en had er al een jaar geleden moeten zijn. Wij pleiten er dan ook voor deze wet aan te nemen. Al meer dan anderhalf jaar verblijven asielzoekers in omstandigheden ver [beneden peil](#). Omstandigheden die het gerechtshof in Den Haag als onrechtmatig beoordeelde en die tot schrijnende situaties heeft geleid voor mensen die bescherming zoeken in ons land. De maatschappelijke opgave om structureel voldoende capaciteit in de opvang te garanderen en (crisis) noodopvang te voorkomen is dan ook zeer urgent. Zeer recent nog [signaleerden de Inspecties van JenV en IGJ](#) dat het *“de centrale, regionale en lokale overheden niet (lukt) om in gezamenlijkheid te komen tot voldoende en kwalitatief goede opvangplekken. Daardoor kan het COA zijn opvangopdracht niet uitvoeren. Dit heeft als gevolg dat de leefbaarheid en de veiligheid van zowel bewoners (waaronder minderjarigen) als medewerkers opnieuw ernstig in het gedrang komt”*.

Mensen die vanwege oorlog en geweld vluchten en bescherming zoeken is van alle dag. Er zullen altijd opvangplekken nodig zijn. Deze wet gaat over de verdeling van deze gezamenlijk opgave zoals ook op andere beleidsterreinen gebeurt en zorgt ervoor dat inwoners en bestuurders van gemeenten op tijd duidelijkheid krijgen omtrent hun opgaven en daarop kunnen anticiperen. Ook als het aantal asielaanvragen afneemt en daarmee ook de opvangopgave, zorgt de verdeelsleutel in de Spreidingswet ervoor dat wordt bepaald welke gemeenten hun opvanglocaties mogen afbouwen of flexibel mogen inzetten voor andere doelgroepen. De wet versterkt solidariteit onder gemeenten rond opvang van asielzoekers en voorkomt willekeur, zodat niet steeds dezelfde gemeenten de opvang op zich moeten nemen. Ze biedt gemeenten ook meer ruimte voor kleinschalige opvang met meer draagvlak in de samenleving.

De Tweede Kamer heeft de wet in geamendeerde vorm aangenomen. Hierdoor is er analoog aan de taakstelling huisvesting aan de voorkant van het proces duidelijk hoe hoog de opvangopgave per provincie/gemeente zal zijn en zal die verdeling eerlijk zijn en niet meer wijzigen. Dit zijn belangrijke wijzigingen die de wet uitvoerbaar, juridisch kloppend en te handhaven maakt. De noodzaak voor snelle aanneming van deze wet is helder. Graag vragen we extra aandacht voor kwaliteit en kleinschalige opvang

Kwaliteitskader opvang met onafhankelijk toezicht

Het is belangrijk dat er een duidelijk kwaliteitskader met eisen komt waar opvangvoorzieningen aan moeten voldoen. De verankering van een kwaliteitskader in deze wet- en regelgeving is noodzakelijk conform artikel 17 lid 2 van de Opvangrichtlijn. De Raad van State benadrukt dat de kwaliteit moet voldoen aan, ook internationaal, gestelde eisen. Dit is ook bekrachtigd door de recente [uitspraak](#) van het gerechtshof Den Haag. Het College voor de Rechten van de Mens geeft aan dat verwijzing naar de kwaliteitsstandaarden van het COA voor reguliere opvanglocaties (door wie ook beheert) ontbreken en dit wel een basis in de regelgeving moet krijgen. Het is dan ook noodzakelijk dat de kwaliteit van opvang van asielzoekers in al haar toekomstige verschijningsvormen toetsbaar voldoet aan in de wet- en regelgeving verankerde kwaliteitsnormen. Alleen opvanglocaties die voldoen aan deze normen zouden 'geschikte opvangvoorzieningen' moeten zijn. Dit kwaliteitskader moet gelden voor zowel de accommodaties onder verantwoordelijkheid van het COA als die onder verantwoordelijkheid van de gemeente. VluchtelingenWerk verzoekt om dit kwaliteitskader in overleg met experts en (mogelijk) betrokken uitvoeringpartners, inclusief ervaringsdeskundige vluchtelingen tot stand te brengen.

Voor de juiste uitvoering van het kwaliteitskader door het COA en gemeenten is toezicht nodig. Het wetsvoorstel ziet nu alleen op toezicht op het doel van de wet namelijk het mogelijk maken van asielopvangvoorzieningen. Daarvoor is voorzien in interbestuurlijk toezicht. Voor het naleven van het kwaliteitskader is onafhankelijk toezicht gewenst bijvoorbeeld door de Inspecties van Justitie en Veiligheid en Jeugd en Gezondheidszorg. Dat is nu niet geborgd. We vragen de Kamer de staatssecretaris te verzoeken dit wel te borgen.

Stimuleren van kleinschalige opvangvoorzieningen

VluchtelingenWerk pleit voor concrete mogelijkheden voor gemeenten om kleinschalige opvang te realiseren. Dat is in het belang van de bewoners, omwonenden en het maatschappelijk draagvlak. Gemeenten die bereid zijn om structurele kleinschalige opvang te bieden zouden financieel tegemoetgekomen moeten worden. VluchtelingenWerk constateert dat de gekozen definities en de uitkeringssystematiek eerder ontmoedigen dan stimuleren. Zo moet een gemeente ten minste 100 opvangplaatsen aanbieden om als 'duurzaam' te worden aangemerkt en daarmee in aanmerking te komen voor een 'bonus'. VluchtelingenWerk vindt dit een onnodige 'ondergrens' en wil pleiten om de specifieke uitkering te richten op structurele en kleinschalige opvang in de woonwijken, waar bewoners en omwonenden van dezelfde voorzieningen gebruik kunnen maken.

Conclusie

VluchtelingenWerk verzoekt de Eerste Kamer deze wet aan te nemen en een beroep te doen op de staatssecretaris om in de Spreidingswet het verankeren van kwaliteit op te nemen in de bijbehorende regelgeving evenals het stimuleren van kleinschalige opvangvoorzieningen.

Met vriendelijke groet,

F. Candel
Bestuursvoorzitter VluchtelingenWerk Nederland